

לוטוס היברן Lotus hebranicus נצפה בדרום סיני

11.3.2020

דודי ריבנר, קיבוץ אילות וחוג כלנית - dudi.rivner@gmail.com
דפנה כרמלי, גן סמר לצמחי המדבר וחוג כלנית - samardafna@gmail.com
אבי שמידע, חוג כלנית - avi.shmida@gmail.com

התצפית: 11.3.2020

פורסם: 19.3.2020

=====

גשמים עבים וברוכים ירדו השנה גם בדרום סיני כאשר שיא האביב עוד לפנינו . באחד מטיוולנו האחרונים באזור ההר הגבוה של דרום סיני ירדנו לכיוון מישורי שארם א-שייח וטיילנו בואדי איסלה היוצא מאזור ג'בל אום-שומר. פגשנו באפיק הנחל לוטוס רב-שנתי בעל פרחים ורודים אשר היה קשה להגדירו על פי המגדירים הקיימים. במגדיר של מיכאל זהרי משנת 1976 מופיעים מספר מינים של לוטוס בעלי פרחים ורודים, לבנבנים או אדמדמים אולם רק שניים מביניהם הם מינים רב-שנתיים: **לוטוס מדברי ולוטוס סיני** (*Lotus gracini*). עיון נוסף בפלורות של המזרח-התיכון ובדיקת חומר ישן השמור במחקרנו על דרום סיני העלה כי הטקסון הנעלם הוא **לוטוס היברן Lotus hebranicus** Hochst.

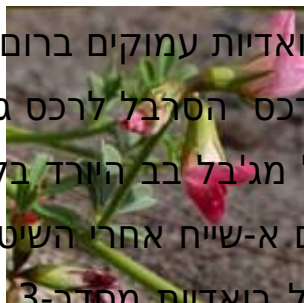
לוטוס היברן בואדי איסלה,דרום סיני, 11.3.2020 צלמה דמנה כרמלי ©

לוטוס היברן הוא מין סודני הגדל גם במצרים, אתיופיה והרי חג'אז בערב. הצמח נאסף כמה פעמים על ידי בוטנאים ישראלים בעבר (Danin and Shmida 1986) אך כיוון ששמו אינו מופיע באף מגדיר צמחים בעברית אנו מביאים מין זה בפני קהל הקוראים הישראלי בתקווה ליהנות מיופיו וללמוד על הביולוגיה שלו. פגשנו את לוטוס היברן לאורך ואדי איסלה בכמה אתרים באפיק הארקוזי בעל חול גס עד חצץ דק המורכב מבליית סלעי יסוד, לעיתים הצמחים גדלו למרגלות אבני גרניט ברום 550-750 מטר. צמחים סודניים אקזוטיים מלווים את הצמחיה כדוגמת **מוריקת סיני, שויה מצרית, לשישית השיח, הגה מצויה, ופרסטיה מצרית.**

לוטוס היברן בואדי איסלה,דרום סיני, 11.3.2020 צלם דודי ריבנר ©

בסיני המין **לוטוס היברן** נדיר ומוגבל בתפוצתו לדרום סיני סביב ההר הגבוה המתנשא לרום 2642 מטר אך הלוטוס גדל בעיקר ב בואדיות עמוקים ברום של 550 - 1100 מטר. המין נאסף לראשונה בואדי היברן היורד בין הכס הסרביל לרכס ג'בל בב דר.מזרחה לכיוון מפרץ סואץ. אספנו אותו בשנת 1974 בטיול מג'בל בב היורד בקניון תלול להיברן, ברום 950 מטר. כמו כן נצפה לוטוס היברן בשארם א-שיח אחרי השיטפון הגדול שארע בינואר 1980 עת נמדדו במקום 50 מ"מ. הצמח גדל בואדיות מסדר-3 מצפון לשארם למרגלות בולדרס גרניט אדום.

המין איננו מופיע בפלורה המפורסמת של מצרים מאת טקהולם (Tackholm 1974) ומופיע במהדורה החדשה של פלורה זו בתור Lotus deserti Tack.&Boulos . בפלורה החדשה שלמצרים (Boulos 1999-2005) תיקן בולוס את ההגדרה ותאר אותו בתור

לוטוס היברן. הטקסון *Lotus gracini* DC המופיע במגדיר של זהרי איננו מופיע כלל בפלורה של בולוס אך מופיע בפלורה של טקהולם כמין הגדל בחולות ולו צורה של קרוטלריה מצרית.

מימין: לוטוס ללמבנסיס מהרי אסיר-חיג'אז בערב, מתוך ספר Collenette1985

במרכז: לוטוס היברן בואדי איסלה,דרום סיני, 11.3.2020 צלם דודי ריבנר ©

משמאל: לוטוס ערביקה הרי אסיר-חיג'אז בערב, מתוך ספר Collenette1985

לוטוס היברן שייך לקבוצה של מיני לוטוס רב-שנתיים סודניים בעלי פרחים ורודים -אדמדמים. בישראל מוכר מקבוצה זו רק **לוטוס מדברי** אשר הוא מין שרוע ושעיר מאוד הגדל בערוצי הנגב הרחוק. במצרים ובערב גדלים מקבוצה זו גם לוטוס ערבי ולוטוס ללמבנסיס , שניהם מינים ורודי פרחים במתנשאים לגובה של 30-65 ס"מ וצורת החיים שלהם היא "רב-שנתית קצרת-חיים" (Short lived perennial) כאשר ישנם פרטים באוכלוסיה הפורחים כבר בשנה הראשונה. לעומת לעומת **לוטוס ללמבנסיס Lotus lalambensis** Schweinf. בעל 3-7 פרחים לוטוס היברן הוא רק בעל 1-3 פרחים. **לוטוס ערבי Lotus arabicus L.** קרוב מאוד לל. היברן ובעבר היו חוקרים אשר אחדו אותם לטקסון אחד(ראה תמונה). הוא נבדל מלוטוס היברן בתכונות הבאות:

1. מספר הפרחים בתפרחת 3-7
2. הצמח שעיר לביד בעוד לוטוס היברן קרח
3. אורך התרמיל של לוטוס ערבי רק 1.5-2.8 ס"מ
4. הוא מתואר בבולוס כצמח חד-שנתי של גדות הנילוס ובעלות לחות [אך לא כן בפלורות אחרות].

גם לוטוס ערבי וגם לוטוס ללמבנסיס לא נרשמו אף פעם מחצי האי-סיני אלא ממצרים ומערב. בפלורה של טקהולם משנת 1974 ניתן לוטוס היברן מוואדיות חוליים בסיני ובמצרים. החוקרת מציינת כי מין זה קרוב ללוטוס ערבי ונבדל ממנו בגביע כמעט קרח ובשיני גביע בשוות באורכן לצינור הגביע (ולא ארוכות מהצינור כמו בלוטוס ערבי). רק עין בוחנת של חובבי הטבע וטיילי הפרחים שימצאו את אוכלוסיות לוטוס היברן בקניוני סיני - ישפכו אור נוסף על צמח נדיר "בעל שם מיוחד זה".

[לוטוס היברן מואדי איסלה, צלם דודי ריבנר ©](#)

תכונה מבלבלת הכתובה במגדיר היא מספר העלעלים של **לוטוס היברן** ומיני לוטוס אחרים. בדרך כלל סופרים חמישה עלעלים והרי במגדיר כתוב כי ללוטוס סיני שלושה עלעלים ? אלא שבסוג לוטוס עלי הלוואי דומים לעלעלים ולכן מה שסופרים אנו כחמישה הם למעשה העלה התלתני בן שלושה עלעלים ובבסיסו שני עלי לוואי. מיכאל זהרי העתיק מהפלורה של טקהולם כי לפעמים עלי הלוואי נושרים ואז נשארים שלושת העלעלים בלבד.

Boulos L 1999-2005 Flora of Egypt, 4 Vols. Al Hadara Publishing. Cairo.

Collenette IS 1999 Wildflowers of Saudi Arabia. National Commission for Wildlife, Conservation and Development, Riyadh. Kingdom of Arabia.

Danin A and Shmida A 1986 Contribution to the flora of Sinai. III. Checklist of the species collected and recorded by the Jerusalem them. Willdenowia 15, 255-322.

Tackholm V 1974 Students' Flora of Egypt, 2ed. Cairo University, Cairo.

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ריבנר ד כרמלי ד ושמידע א 2019 לוטוס היברן *Lotus hebranicus* נצפה בדרום

סיני 11.3.2020, חדשות בוטניות, כתב עת "כלנית" מספר 6.

https://www.kalanit.org.il/lotus_hebranicus_news